

28. desember 2011

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep

0030 OSLO

HØRING - NOU 2011:12 *Ytringsfrihet og ansvar i en ny mediehverdag*

Vi viser til brev fra Kulturdepartementet datert 28.06.2011, og som høringsinstans vil Familie & Medier gi høringsuttalelse til Medieansvarsutvalgets innstilling.

Familie & Medier er en interesseorganisasjon som representerer 30 kristne trossamfunn og har rundt 13 500 personlige medlemmer. Familie & Medier gir kunnskap om hvordan mediene kan brukes positivt til å utruste enkeltpersoner og familier i hverdagen. Organisasjonen gir gjennom Barnevakten råd til voksne og barn om medier.

Familie & Mediers merknader oppsummert

- Selv om selvdømmesystemet i Norge har en sterkt posisjon i mediemiljøet i Norge, mener Familie & Medier at det bør opprettes en frittstående medieombud. På dette punktet følger vi ikke utvalgets innstilling.
- Familie & Medier mener at tjenesten *slettmeg.no* bør videreføres og styrkes.
- Vi støtter utvalgets mindretall om å revidere det strafferettslige redaktøransvaret ved å videreføre nåværende bestemmelse i straffelovens § 431 (ny strl. § 269) og at bestemmelsen revideres og gjøres teknologinøytral.
- Familie & Medier mener at krav til redigering av nettdebatter i redaksjonelt styrte medier bør integreres i en ny medieansvarslov.
- Familie & Medier støtter mindretallet som vil innføre en unntaksbestemmelse i straffelovens § 48 (ny straffelov § 27) om foretaksstraff for redaktørstyrte medier.
- Familie & Medier støtter mindretallets innstilling om at det bør etableres en egen medieansvarslov.

Medieombud

I Norge har vi i lengre tid hatt et eget selvdømmesystem basert på Vær Varsom-plakaten og håndhevet av Pressens Faglige Utvalg (PFU). Vi er enig med utvalget i at denne ordningen har høy status i norske medier. Det er heller ikke tvil om at ordningen har en forebyggende effekt og at mediene prøver å unngå å bli felt i PFU.

I våre naboland Danmark og Sverige har myndighetene en rolle når det gjelder presseetisk selvsjustis. I Danmark er det danske klageorganet lovfestet. I 1996 ble det her hjemme konkludert i

en egen offentlig utredning (NOU 1996:12 «Medieombud») med at det bør etableres et medieetisk tilsynssystem for alle medier. Etter vår oppfatning er det uheldig at det norske medieetiske organet utelukkende er organisert gjennom medienes grunnorganisasjoner og mediebedrifter. En felling i PFU medfører ingen andre sanksjonsmuligheter enn en uttalelse som skal publiseres i sin helhet i det aktuelle presseorgan. Journalisten eller redaktøren risikerer ingen form for straff ved felling i PFU.

Det kan stilles spørsmål om hvor uavhengig et slikt utvalg egentlig er. Her opptrer pressefolk både som part og dommer. I denne sammenhengen er det publikum som er den svake part. Utredningen drøfter ikke tilstrekkelig hvordan den svake part skal sikres et godt personvern. Når en sak først er publisert, er det nok av eksempler på hvordan enkeltmennesker opplever seg helt maktesløse når en sak spres i mediene. De har ikke økonomi, kunnskap eller andre ressurser til å følge opp det de opplever som overtramp. Derfor trengs det et organ utenom PFU og som kan ha en meklerrolle mellom publikum og mediene. Et slikt organ kan gi hjelp til folk som ønsker å reise en sak i PFU eller bruke andre instanser for å nå fram. Vi har ikke konkret forslag til hvordan et slikt organ skal være sammensatt. Dette må utredes nærmere.

Familie & Medier mener derfor at det bør opprettes medieombud for hele mediefeltet som får større sanksjonsmuligheter enn PFU har.

Medier som står utenfor selvdømmeordningen

I forbindelse med spørsmålet om medieombud, støtter altså Familie & Medier oppretting av medieombud for hele mediefeltet. I kapittel 5 drøfter utvalget personvern i medier som står utenfor selvdømmeordningen. Den omfattende bruken av sosiale medier og ikke-redaktørstyrte medier gjør det nødvendig å drøfte hvordan man både kan ivareta ytringsfriheten og samtidig ha virkemidler mot misbruk av ytringsfriheten til spredning av mobbing, sjikane, rasistiske ytringer og lignende. Familie & Medier har etablert organisasjonen Barnevakten. Denne organisasjonen arbeider ut fra FNs barnekonvensjon som understreker barnas rett til å bruke mediene og deres krav på beskyttelse fra informasjon som kan være skadelig.

Slettmeg.no er en tjeneste levert av Datatilsynet. Formålet med tjenesten er å gi råd og veiledning til dem som føler seg krenket på nett. Hjemmesiden har hatt mange treff, og det er grunn til å tro at mange har fått hjelp som følge av dette tiltaket. Familie & Medier støtter utvalgets forslag om at Datatilsynet får myndighet til utenfor redaktørstyret medier å foreta en inngående avveining mellom hensynet til ytringsfrihet og personvern og eventuelt fatte vedtak om sletting av personkrenkelser. Det er viktig at tjenesten tilføres nødvendige ressurser.

Familie & Medier mener at tjenesten slettmeg.no bør videreføres og styrkes.

Det strafferettslige redaktøransvaret og foretaksstraff

Utvalgets flertall går inn for å oppheve straffelovens (1902) § 431 (straffeloven 2005, §269). Dette begrunnes med at bestemmelsen ikke har nevneverdig praktisk betydning når krenkelser av ære og omdømme ikke lenger er betalt med straff. Mindretallet vil videreføre bestemmelsen i straffeloven om et særskilt redaktøransvar. Familie & Medier støtter mindretallet på dette punktet. Etter vår oppfatning må lovgivningen være helt klar på at redaktøren har det strafferettslige eneansvaret. Dette sikrer blant annet at medarbeiderne i medieforetaket ikke vegrer seg mot arbeidsoppgaver som redaktøren vil ha gjennomført. Et journalistisk produkt er ofte et teamarbeid, og det er da viktig at en person har det klare eneansvaret som redaktør.

Det er også naturlig å se sammenhengen mellom det strafferettslige redaktøransvaret og spørsmålet om foretaksstraff. Lov om redaksjonell fridom i media (2008) skal som formål sikre redaksjonell frihet i media. Dagsaviser og andre periodiske publikasjoner som driver produksjon og formidling av nyheter, kringkastere og andre elektroniske massemedier som driver med journalistisk produksjon, skal ha redaktør. Foretaksstraff er tenkt som reaksjon på tilfeller der foretak har tjent penger på ulike ulovlige forhold som forurensing, økonomisk kriminalitet, arbeidsmiljøbestemmelser og lignende. Når Familie & Medier kan støtte mindretallets forslag om å unnta medievirksomheter for foretaksstraff, gjelder det kun redaksjonelle ytringer. I andre tilfeller må mediebedrifter vurderes på linje med andre foretak.

Familie & Medier støtter utvalgets mindretall om å revidere det strafferettslige redaktøransvaret ved å videreføre nåværende bestemmelse i straffelovens § 431 (ny strl § 269) og at bestemmelsen revideres og gjøres teknologinøytral.

Brukerskapt innhold

Det er vanskelig å trekke grensene mellom ytringsfrihet og personvern. Dette aktualiseres særlig gjennom brukerskapt innhold som er omtalt i utredningens kapittel 7. Medieansvarsutvalget går imot ytterligere lovfesting av ansvaret til den som tilbyr et forum for utveksling av brukerskapt innhold og meningsytringer.

Utvalget sier at i redigerte medier vil det være en oppgave for bransjen selv og den enkelte redaktør å utvikle rutiner for håndtering av brukergenerert innhold. Det sies videre at ansvar for ulovlig innhold vil inntre når redaktøren er kjent med det lovlige innholdet, men ikke foretar seg noe for å redigere det.

Etter vår oppfatning er det ikke tilstrekkelig at ansvar inntre ved kunnskap. Erfaringen viser at det foregår nettdebatter som ikke ivaretar personvernet. Blant annet har retten til å være anonym utfordret personvernet. Vi er nødt til å se ytringsfriheten i forhold til gevinsten av tiltak for sikre personvernet. I forbindelse med sjikane mot idrettskjendiser i nettdebatter, uttalte tidligere PFU-leder, Svein Egil Omdal til Aftenbladet.no 28.01.2008 at nettdebattene bør redigeres på lik linje med annet redaksjonelt stoff. I dag er altså ordningen at all nettdebatt publiseres fritt, men fjernes i etterkant dersom innlegget bryter med god presseskikk. Erfaringen er dessverre at nivået på nettdebattene er av en slik karakter, at det er nødvendig å redigere disse debattene på lik linje med annet redaksjonelt stoff.

Familie & Medier mener krav til redigering av nettdebatter i redaksjonelt styrte medier bør integreres i en ny medieansvarslov.

Foretaksstraff mot medievirksomheter

Det er i dag mulig å gi foretaksstraff mot medievirksomheter, men av hensyn til ytringsfriheten har Høyesterett vært forsiktig med å ilegge slik straff. Spørsmålet er om det skal innføres formelle begrensninger i adgangen til å anvende slik straff overfor medievirksomheter. Flertallet går imot å endre straffelovens bestemmelse om foretaksstraff, mens mindretallet foreslår at det blir lagt inn et unntak for slik straff for redaktørstyrte medier.

Familie & Medier mener at ved et klart definert redaktøransvar vil det ikke være vanskelig å finne noen som kan holdes ansvarlig for en aktuell ytring. I forbindelse med drøftingen av det

strafferettslige ansvaret (kapittel 6 i utredningen) understreker mindretallet et klart ønske om et strafferettslig eneansvar for ansvarlig redaktør og at dette bør fremgå av en ny medieansvarslov. Med et klart definert redaktøransvar for redaktørstyrte medier, er det naturlig å avskjære foretaksstraff for medievirksomheter når det gjelder redaksjonelle ytringer. I andre tilfeller vil en mediebedrift falle inn under det generelle sivilrettslige ansvaret og at foretaket vil peke seg ut som et naturlig ansvarspunkt.

På bakgrunn av dette støtter Familie & Medier mindretallet som vil innføre en unntaksbestemmelse i straffelovens § 48 (ny straffelov § 27) om foretaksstraff for redaktørstyrte medier.

Medieansvarslov

Flertallet i utvalget går imot å innføre en egen medieansvarslov, mens mindretallet går inn for å etablere en slik lov ved å bygge på eksisterende lov om redaksjonell fridom i media.

De spørsmålene som er tatt opp i utredningen er i dag regulert i ulike lover og regelverk. Vi tror at det både prinsipielt og praktisk er fornuftig å samle regelverket i en *lov om frihet og ansvar i redaktørstyrte medier*. Vi støtter mindretallet i at det er et grunnleggende skille mellom de journalistisk redaktørstyrte mediene og det store mangfoldet av ikke-redaktørstyrte medier som dermed faller inn under den alminnelige lovgivning.

En medieansvarslov må sikre både redaksjonell frihet og det ansvaret som mediene har. En slik lov vil også styrke redaktørinstituttet, og det er svært viktig at loven slår fast at det er mediets ansvarlige redaktør som er strafferettslig ansvarlig for det redaksjonelle innholdet.

Familie & Medier støtter mindretallets forslag om at det blir etablert en egen mediansvarslov.

Vennlig hilsen
Familie & Medier
Jarle Haugland (sign)
daglig leder